

Hemşirelerde Lider Üye Etkileşim Düzeyinin Sanal Kaytarma Davranışı Üzerine Etkisi

The Effect of Leader Member Exchange Level on Cyberloafing Behavior in Nurses

Cennet ÇİRİŞ YILDIZ^a, Hasan ATAR^b, A. Nefise BAHÇECİK^c, Evşan ARSLAN^d

^aİstanbul Kent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE

^bUludağ Üniversitesi, Bursa, TÜRKİYE

^cİstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü İstanbul, TÜRKİYE

^dBağcılar İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul, TÜRKİYE

Bu çalışma daha önce herhangi bir dergide yayımlanmak amacıyla gönderilmemiş olup çalışma 15-16 Kasım 2019 tarihinde İstanbul Zeytinburnu'nda düzenlenen 2. Uluslararası Hemşirelik ve İnovasyon Kongresinde özet sözel bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: Bu çalışmanın amacı, hemşirelerde lider üye etkileşiminin sanal kaytarma davranışı üzerine etkisi olup olmadığını belirlemektir. **Gereç ve Yöntemler:** Tanımlayıcı ve ilişkili arayıcı nitelikteki araştırma İstanbul ilinde bulunan bir kamu hastanesinde çalışmakta olan 148 hemşire ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında Bilgi Formu, Lider-Üye Etkileşiminin Çok Boyutluluğu Ölçeği ve Kişisel İnternet Kullanma Eylemleri Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Pearson Korelasyonu, t-testi, Tek yönlü (One Way) ANOVA testi, Pearson Korelasyon Analizi, Linear Korelasyon Analizi ve Scheffe testi kullanılmıştır. Veriler, SPSS programı ile analiz edilmiştir. **Bulgular:** Araştırma sonuçlarına göre hemşirelerin algıladıkları lider-üye etkileşimi orta düzeyde ($2,97\pm 1,10$) belirlenirken mesai saatleri içinde kişisel internet kullanma eylemleri zayıf ($2,18\pm 0,60$) olarak belirlenmiştir. Araştırmada lider-üye etkileşimi genel düzeyi ile mesai saatleri içinde kişisel internet kullanım etkinlikleri genel düzeyi arasında çok zayıf, pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($r=0,18$; $p=0,033$). Lider-üye etkileşimi ile mesai saatleri içinde kişisel internet kullanma etkinlikleri arasındaki neden sonuç ilişkisinin belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4,65$; $p=0,033$). Hemşirelerin algıladığı lider-üye etkileşim düzeyinin mesai saatleri içinde kişisel internet kullanım etkinliklerini artırdığı belirlenmiştir ($\beta=0,097$). **Sonuç:** Bu araştırmanın sonucunda, hemşirelerde algılanan lider-üye etkileşim düzeyinin sanal kaytarma davranışını düşük düzeyde etkilediği belirlenmiştir.

ABSTRACT Objective: The aim of this study is to determine whether the leader-member exchange in nurses has an effect on cyberloafing. **Material and Methods:** Descriptive and correlational study was carried out with 148 nurses working in a public hospital in İstanbul Information form, Multidimensional of Leader Member Exchange Scale and Personal Web Usage Behaviors Scale were used in collecting data. In the analysis of the data, descriptive statistics, Pearson correlation, t-test, One Way ANOVA test, Pearson Correlation analysis, Linear Correlation analysis and Scheffe test were used. The data were analyzed with SPSS program. **Results:** According to the results of the research, while the leader-member exchange perceived by the nurses was determined at a medium level (2.97 ± 1.10), the actions of using personal internet during working hours were determined as weak (2.18 ± 0.60). In the study, it was found that there was a weak and positive relationship between the general level of leader-member exchange and the level of personal internet use activities during working hours ($r=0.18$; $p=0.033$). Regression analysis to determine the cause-effect relationship between leader-member exchange and personal internet use activities during working hours was found statistically significant ($F=4.65$; $p=0.033$). It was determined that the level of leader-member exchange perceived by nurses increased their personal internet usage activities during working hours ($\beta=0.097$). **Conclusion:** As a result of this research, it has been determined that the perceived leader-member exchange level in nurses has a low impact on on cyberloafing behavior.

Anahtar Kelimeler: Bilgisayar iletişim ağları; internet; liderlik; hemşirelik personeli

Keywords: Computer communication networks; internet; leadership; nursing staff

Günümüzde işletmelerde bilgi teknolojilerinin kullanımı yaygınlaşmıştır. En yaygın kullanılan alanlardan biri de sağlık sektörüdür. Çünkü bilgi teknolo-

lojilerinin kullanımı, hasta bakımının sürdürülmesinde ve kalitenin geliştirilmesinde önemli bir etken-¹dir. Özellikle hemşireler hasta bakımını sunarken,

Correspondence: Cennet ÇİRİŞ YILDIZ

İstanbul Kent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE/TURKEY

E-mail: cennetiris.yildiz@kent.edu.tr

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 30 Apr 2020

Received in revised form: 24 Dec 2020

Accepted: 12 Jan 2021

Available online: 19 Feb 2021

2146-8893 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

hasta bilgilerine erişim, dokümantasyon, tıbbi referanslara ulaşma, hasta eğitimi ve konsültasyon gibi alanlarda bu teknolojileri kullanmaktadır. Fakat bu tür teknolojilerin kullanımına izin verilirken dikkat edilmesi gereken hususlar vardır.² Çünkü işe yönelik amaçlarla sunulan bilgisayar ve internet gibi bilgi teknolojileri bilgiye erişimi hızlandırarak iletişimi kolaylaştırırken, çalışanlar arasında kötü amaçlı kullanılabilir. ^{3,4}

İşletmelerde internet, telefon ve bilgisayar gibi bilgi teknolojilerinin kişisel amaçlarla kullanımı sanal kayıtma olarak tanımlanmıştır.³ Sanal kayıtma, iş yerinde zamanın verimsiz kullanılmasını içerdiği, çalışanların dikkatini dağıttığı ve çalışanları sorumluluk ve görevlerinden uzaklaştırdığı için uygunsuz bir alışkanlık olarak görmüştür.⁴ Firoz ve ark.nın ABD’de yaptığı bir araştırmada, çalışanların %51’inin kişisel nedenlerle haftalık 1-5 saat kadar bir süre internette gezinti yaptığı, bilgi teknolojileri alanında çalışanların ise haftalık iş saatleri içerisinde kişisel amaçlarla internet kullanımının haftada 6 saatin üzerinde olduğu belirlenmiştir.⁵ Ayrıca internet ve sosyal medya kullanımı (Facebook, Twitter vb.) gereken görevleri zamanında yerine getirmemenin önde gelen nedeni olarak belirlenmiştir.⁶ Sağlık kurumlarında iş saatleri içinde kişisel amaçlarla internet kullanımı çalışanların dikkatlerinin dağılmasına neden olarak hem sağlık çalışanlarının performansında düşüşe neden olmakta hem de hasta bakımı üzerinde (yanlış tıbbi müdahalede bulunma vb.) negatif etkilere sebep olabilmektedir.⁷ Ürek ve ark.nın aktarımına göre sanal kayıtma davranışının çalışanlarda üretkenliği %30-40 oranında azalttığı ve bu üretkenlik kaybının kuruma yıllık maliyetinin yaklaşık \$54 milyar olduğu ifade edilmiştir.⁸ Din ve Baddar, sağlık kurumlarında hemşirelerin gelişmiş bilgi ve iletişim teknolojilerinin iş dışı amaçlarla yaygın şekilde kullanımı hastaların güvenliği ve refahı tehlikeye soktuğunu ifade etmiştir.² Çobaner ve Işık’ın hemşireler üzerinde yaptığı çalışmada ise sosyal medya kullanımının, potansiyel olarak içinde barındırdığı riskler; denetlenemeyen içerik, hastanın mahremiyetinin ve kişisel bilgilerin gizliliğinin ihlali, profesyonel olmayan davranış olarak sıralamıştır.⁹

Bu çalışmada incelenen bir diğer değişken ise lider-üye etkileşimidir. Kaliteli bir lider üye etkile-

şimi resmî iş ilişkisinin ötesinde gerçekleşen bir lider desteğini ifade etmektedir. Yani, liderin sunmuş olduğu profesyonel ve duygusal desteği ifade etmektedir.¹⁰ Yöneticilerin çalışanlara yönelik sergilemiş olduğu açık yüreklilik, duyarlılık ve saygı, yöneticiler ve çalışanlar arasında olumlu lider-üye etkileşim ile sonuçlanmaktadır. Çalışanların yöneticiler ile olumlu ilişki kurmasını sağlamakta, astların yöneticiye duyulan güvenini artırmaktadır.¹¹ Özellikle hemşireler hasta bakım kalitesini artırmak, kendi kişisel gelişimlerini sağlamak, işe bağlılıklarını ve performanslarını artırmak için liderlerinin desteğine gereksinim duymaktadır. Bu nedenle sağlık kurumlarında lider konumunda olan kişilerin çalışanların performansını artırmak ve hasta bakım kalitesini artırmak için çalışanın beklentisine yanıt vermesi, çalışanın kişisel gelişimini desteklemesi, çalışana saygı göstermesi ve olumlu çalışma ortamı oluşturması gerekmektedir.¹²

Performans, verimlilik, üretkenlik, hasta bakımı kalitesi vb. iş çıktıları üzerinde bu denli önemli etkileri olan sanal kayıtma ve lider-üye etkileşimi üzerine farklı sektörlerde yapılmış çalışmalar olmasına rağmen birbiri üzerinde etkisi olup olmadığını belirlemeye yönelik çalışma bulunmamaktadır. Fakat yapılan çalışmalarda, yöneticilerin adaletli yaklaşım sergilemelerinin sanal kayıtma davranışını azaltacağı belirtilmiştir.¹¹ Ayrıca çalışmalarda, çalışma ortamında başkaları tarafından izleniyor olmanın sanal kayıtmayı azaltacağı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.¹³ Başkaları tarafından izleniyor olmanın çalışanların kendilerini çalışmak zorunda hissetmelerine sebep olduğu ileri sürülmüştür. Böylece çalışanların zamanlarını daha verimli kullanarak performanslarını artırabileceği sonucuna ulaşılmıştır.^{13,14}

İş yerlerinde sanal kayıtarmanın önlenmesi amacıyla yöneticiler çalışanların eğitilmesinin, internetin iş amaçları dışında kullanımını önlemede etkili bir mekanizma olduğu saptanmıştır.¹⁵ Ayrıca yöneticiler ile işverenlerin çalışanlara karşı adaletli bir yaklaşımı sergilemeleri ve çalışanlarda internet kötüye kullanımını engellemek için politika geliştirmeleri gerekmektedir. Bu politikaları çalışanlara benimsetmek amacıyla eğitimlerle çalışanlarda davranış değişikliği oluşturması, internetin iş dışı amaçlarla kullanımını

azaltmada önemli bir araç olabilmektedir.^{11,15} Çalışanların bilgi teknolojilerinin kullanımına ilişkin standartların oluşturulmasında ve bunun örgüt içinde kültür hâline getirilmesinde, proaktif yönetim kültürünün (olaylardan önce harekete geçmeye ve önlem almaya odaklanmak) benimsendiği işletmelerde yapabileceği ifade edilmiştir.¹⁵ Bu bağlamda hipotezler:

H0: Lider-üye etkileşimi ile sanal kaytarma davranışları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Lider-üye etkileşimi ile sanal kaytarma davranışları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı nitelikteki bu araştırmanın amacı, hemşirelerde lider üye etkileşim düzeyinin sanal kaytarma davranışı üzerine etkisi olup olmadığını belirlemektir.

Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde bulunan bir kamu hastanesinde çalışan hemşireler oluşturmaktadır (n=450). Araştırmanın örneklemini ise rastgele örneklem yöntemiyle belirlenen, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden ve izinde olmayan 148 hemşire oluşturdu. Verilerin toplandığı tarihler arasında izinli olan yaklaşık 90 hemşire, araştırmaya katılmayı kabul etmeyen 212 hemşire çalışmaya dâhil edilmedi. Evrenin yaklaşık olarak %32'sine ulaşıldı.

Araştırmada, hemşirelerin lider-üye etkileşimi algılarını ölçmek için "Lider-Üye Etkileşiminin Çok Boyutluluğu Ölçeği", sanal kaytarma davranışını ölçmek amacıyla "Kişisel İnternet Kullanma Eylemleri Ölçeği" ile "Mesai Saatlerinde İş Dışı İnternet Kullanım Gerekçeleri Ölçeği" ve literatür doğrultusunda oluşturulan anket formu kullanılmıştır.

Sanal kaytarma davranışını belirlemek amacıyla oluşturulan anket formu Akca'nın çalışmasından alınmıştır. Anketin ilk bölümünde demografik özelliklere ve çalışanların internet kullanımına ilişkin 18 soru bulunmaktadır. Anketin 2. bölümünde Anandaraajan ve ark. tarafından geliştirilen ölçeğin ülkemiz için geçerlik ve güvenilirliği Akca tarafından yapılan "Kişisel İnternet Kullanma Eylemleri Ölçeği" kullanılmıştır.^{16,17} Ölçek, 4 boyutta, 40 ifadeden oluşmaktadır. İnternet Kullanma Eylemleri (sanal kaytarma) ölçeğindeki ifadeler 1 (hiçbir zaman) ile 5 (her

zaman) arasında değişen değerler almaktadırlar. Ölçekteki ifadelerin değerinin 1'den 5'e doğru artması, çalışanın sanal kaytarma davranışının yükseldiğini ifade etmektedir. Akca'nın çalışmasında, mesai saatleri içinde (MSİ)/ mesai saatleri dışında (MSD) internet kullanım etkinlikleri anketinin genel güvenilirliği $\alpha=0,929$ olarak hesaplanmıştır. Anketin 3. bölümünde ise Doorn tarafından geliştirilmiş olan "Siber Aylaklık Davranış Gerekçeleri" ölçeğinden faydalanılarak oluşturulan ve geçerlik ve güvenilirliği Akca tarafından yapılan "Mesai Saatlerinde İş Dışı İnternet Kullanım Gerekçeleri Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, 2 boyutta, 13 ifadeden oluşmaktadır. Ölçekteki ifadeler; 1 (neredeyse hiç) ile 5 (neredeyse her zaman) arasında değişen değerler almaktadır. Mesai saatlerinde iş dışı internet kullanım gerekçeleri ölçeğinin genel güvenilirliği $\alpha=0,906$ olarak hesaplanmıştır.^{16,17}

Bu çalışmanın son bölümünde ise lider-üye etkileşimi belirlemek için Baş ve ark. tarafından Türkçe uyarlaması yapılan "Lider-Üye Etkileşiminin Çok Boyutluluğu Ölçeği" kullanılmıştır.¹⁸ Ölçek, 4 alt boyuttan, 12 ifadeden oluşmaktadır. Ölçekteki ifadeler; 1 (tamamen katılmıyorum) ile 5 (tamamen katılıyorum) arasında değişen değerler yer almaktadır. Ölçekten elde edilen puanın artması, lider üye etkileşiminin niteliğinin de artmasını ifade etmektedir. Baş ve ark. çalışmasında, ölçeğin 4 boyutu için güvenilirlik katsayılarını etki boyutu için 0,92, sadakat boyutu için 0,86, katkı boyutu için 0,70 ve profesyonel saygı boyutu için 0,90 olarak bulmuşlardır.¹⁸

Bu araştırmada, İnternet Kullanım Etkinlikleri Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısı ($\alpha=0,941$) yüksek; Mesai Saatlerinde İş Dışı İnternet Kullanım Gerekçeleri Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısı ($\alpha=0,884$) yüksek ve Lider Üye Etkileşimi Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısı ($\alpha=0,968$) yüksek olarak saptanmıştır.

Ölçek alt boyutlarının aldığı puanlar 1 ile 5 arasında değerlendirilmekte olup dağılım aralığı 4 puandır. Bu genişlik 5 eşit aralığa bölünmüş olup; 1,00-1,79 arası "çok düşük", 1,80-2,59 arası "düşük", 2,60-3,39 "arası orta", 3,40-4,19 arası yüksek, 4,20-5,00 arası çok yüksek gibi sınır değerler belirlenmiştir. Bulgular bu dağılım aralığı değerleri doğrultusunda yorumlanmıştır.¹⁹

Araştırma için Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulu'ndan (tarih: 01.02.2017, karar no: 430) etik onay ve araştırmanın yürütüldüğü hastaneden gerekli kurum izni alınmıştır. Araştırmada hemşirelere çalışmanın amacı konusunda ayrıntılı bilgi verilmiş ve araştırmaya gönüllü katılım sağlayan hemşirelerden veriler toplanmıştır. Ölçeklerin kullanımını için ilgili yazarlarla iletişime geçilmiş olup, izinleri alınmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü hastanede çalışan hemşirelerin araştırmaya katılmayı kabul etmemeleri bu araştırmanın sınırlılığı olarak nitelendirilebilir.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Araştırmada veriler, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadıklarını test etmek amacıyla skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerlerine bakıldı. Basıklık ve çarpıklık değerinin +1,5 ile -1,5 değer aldığı tespit edilmiş olup, Tabachnik ve Fidell'e göre skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerleri -1,50 ile +1,50 arasında ise normal dağılım olduğu kabul edilmektedir.²⁰

Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerin (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) yanı sıra, t-testi, Tek yönlü ANOVA testi uy-

gulanmıştır. ANOVA testi sonrası farklılıkları saptamak amacıyla tamamlayıcı "post-hoc" analizi olarak Scheffe testi uygulanmıştır. Ayrıca değişkenler arasında ilişki belirlemek amacıyla Pearson korelasyonu ve regresyon analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan hemşirelerin; %60,1'i bayan, %52,7'si 26-35 yaşında, %58,1'i lisans mezunu olduğu, hemşirelerin çoğunluğunun (%93,2) hemşire olarak çalıştığı, %56,7'inin 1-5 yıl bu kurumda çalıştığı ve %45,9'unun 1-5 yıldır hemşire olarak çalıştığı saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 2'de gösterildiği gibi hemşirelerin %45,2'sinin 10 yıldan fazla internet kullandığı, %53,4'ünün ofiste kullandığı, internet kaynağını kurumdan sağladığı ve hemşirelerin çoğunluğunun (%64,2) internet erişimini mobil cihazlar ile sağladığı belirlenmiştir. Hemşirelerin kendi internet bağlantılarını kullanma becerisini %50,0'ı orta düzeyde değerlendirirken, %97,2'sinin her gün internet kullandığı ve %39,2'sinin ise günlük 4 saat ve üzerinde internet kullandığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Hemşirelerin %16,2'sinin ise 4 saat ve üzeri kesintisiz internete bağlı kaldığı, %83,8'inin sosyal paylaşım sitelerine üye olduğu ve %83,8'inin ise sosyal

TABLO 1: Hemşirelerin çalışma yaşamına ilişkin özelliklerin dağılımı (n: 148).

	Gruplar	Frekans(n)	%
Cinsiyet	Bay	59	39,9
	Bayan	89	60,1
Yaş	25 ve aşağısı	44	29,7
	26-35	78	52,7
	36 ve üzeri	26	17,6
Eğitim düzeyi	Lise	42	28,4
	Lisans	86	58,1
	Yüksek lisans	20	13,5
Pozisyonu	Hemşire	138	93,2
	Sorumlu hemşire	10	6,8
Bulunduğu pozisyonda kaç yıldır çalıştığı	1-5 yıl	68	45,9
	6-10 yıl	48	32,5
	11 yıl ve üzeri	32	21,6
Bulunduğu kurumda kaç yıldır çalıştığı	1-5 yıl	84	56,7
	6-10 yıl	34	23,0
	11 yıl ve üzeri	30	20,3

TABLO 2: Hemşirelerin internet kullanımına ilişkin özelliklerin dağılımı (n:148).

	Gruplar	Frekans (n)	%
İnternet kullanma süresi	1-5 yıl	30	20,3
	6-10 yıl	51	34,5
	10 yıldan fazla	67	45,2
Ofiste kullanılan internet kaynağı	Kurum	79	53,4
	Özel hattım	69	46,6
İnternet erişiminin yapıldığı yer	Daha çok hastanede	8	5,4
	Daha çok evde	45	30,4
	Mobil cihazlar ile her yerde	95	64,2
Kendi internet bağlantılarını kullanma becerisi	Başlangıç düzeyinde	10	6,8
	Orta düzeyde	74	50,0
	İleri düzeyde	64	43,2
İnternet kullanım sıklığı	Her gün	144	97,2
	Haftada birkaç gün	2	1,4
	Ayda birkaç kez	2	1,4
Günlük internet kullanım sıklığı	Bir saatten az	28	18,9
	1-3 saat	62	41,9
	4 saat ve üzeri	58	39,2
Günde kaç saat internet kullanıldığı	1 saatten az	28	18,9
	1-3 saat	62	41,9
	4 saat ve üzeri	58	39,2
İnternette kesintisiz kalınan süre	1 saatten az	96	64,9
	1-3 saat	28	18,9
	4 saat ve üzeri	24	16,2
Sosyal paylaşım sitelerine üyelik durumu	Evet	124	83,8
	Hayır	24	16,2
Sosyal medya üzerinde paylaşım yapma durumu	Evet	124	83,8
	Hayır	24	16,2

medya üzerinde paylaşım yaptığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Araştırmaya katılan hemşirelerin “MSİ dinlence amaçlı internet kullanım etkinlikleri” düzeyi zayıf (2,29±0,75); “MSİ yıkıcı internet kullanım etkinlikleri” düzeyi zayıf (2,14±0,68); “MSİ kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri” düzeyi zayıf (2,26±0,67); “MSİ belirsiz internet kullanım etkin-

likleri” düzeyi zayıf (1,92±0,81); “MSİ internet kullanım etkinlikleri genel” düzeyi zayıf (2,18±0,60) olarak saptanmıştır (Tablo 3).

Araştırmaya katılan hemşirelerin “MSD dinlence amaçlı internet kullanım etkinlikleri” düzeyi orta (2,94±0,74); “MSD yıkıcı internet kullanım etkinlikleri” düzeyi orta (2,75±0,69); “MSD kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri” düzeyi

TABLO 3: MSİ internet kullanım etkinliklerine yönelik ortalamalar.

	n	Ortalama	SS	Minimum	Maksimum
MSİ dinlence amaçlı internet kullanım etkinlikleri	148	2,29	0,75	1,00	4,50
MSİ yıkıcı internet kullanım etkinlikleri	148	2,14	0,68	1,00	4,71
MSİ kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri	148	2,26	0,67	1,00	4,56
MSİ belirsiz internet kullanım etkinlikleri	148	1,92	0,81	1,00	4,00
MSİ internet kullanım etkinlikleri genel	148	2,18	0,60	1,00	3,89

MSİ: Mesai saatleri içinde; SS: Standart sapma.

TABLO 4: MSD internet kullanım etkinliklerine yönelik ortalamalar.

	n	Ortalama	SS	Minimum	Maksimum
MSD dinlence amaçlı internet kullanım etkinlikleri	148	2,94	0,74	1,00	4,88
MSD yıkıcı internet kullanım etkinlikleri	148	2,75	0,69	1,00	4,29
MSD kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri	148	2,77	0,75	1,00	4,89
MSD belirsiz internet kullanım etkinlikleri	148	2,53	0,95	1,00	4,50
MSD internet kullanım etkinlikleri genel	148	2,79	0,62	1,00	4,22

MSD: Mesai saatleri dışında; SS: Standart sapma.

TABLO 5: Mesai saatlerinde iş dışı internet kullanım gerekçeleri ortalamaları.

	n	Ortalama	SS	Minimum	Maksimum
Eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçeler	148	1,51	0,37	1,00	3,25
Araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçeler	148	1,46	0,38	1,00	3,20

SS: Standart sapma.

orta (2,77±0,75); “MSD belirsiz internet kullanım etkinlikleri” düzeyi zayıf (2,53±0,95); “MSD internet kullanım etkinlikleri genel” düzeyi orta (2,79±0,62); olarak saptanmıştır (Tablo 4).

Araştırmaya katılan hemşirelerin “eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçeler” düzeyi çok zayıf (1,51±0,37); “araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçeler” düzeyi çok zayıf (1,46±0,38); olarak saptanmıştır (Tablo 5).

Araştırmaya katılan hemşirelerin, üstlerinden lider üye etkileşimi alt boyutlarına ait ortalamalara bakıldığında; “sevgi” düzeyi orta (3,15±1,18); “sadakat” düzeyi orta (2,95±1,09); “katkı” düzeyi orta (2,76±1,24); “profesyonel saygı” düzeyi orta (3,04±1,25); “lider üye etkileşimi genel” düzeyi orta (2,97±1,10) olarak saptanmıştır (Tablo 6).

Tablo 7’de gösterildiği gibi yapılan korelasyon analizinde hemşirelerin algıladıkları lider üye etkileşimi genel düzeyi ile MSİ internet kullanım etkinlik-

leri genel düzeyi arasında çok zayıf, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (r=0,18; p=0,033). Ayrıca lider üye etkileşimi genel ve MSİ kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri (r=0,31; p=0,000) ile MSİ belirsiz internet kullanım etkinlikleri (r=0,27; p=0,001) arasında zayıf, pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (p<0,05) (Tablo 7).

Lider üye etkileşimi ile MSİ internet kullanım etkinlikleri arasında ilişkiyi saptamak amacıyla yapılan regresyon analizi istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=4,65; p=0,033). MSİ internet kullanım etkinlikleri genel düzeyinin belirleyicisi olarak lider üye etkileşimi genel düzeyi arasındaki ilişkinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu belirlenmiştir (R²=0,02). Hemşireler tarafından algılanan lider üye etkileşimi genel düzeyi MSİ internet kullanım etkinlikleri genel düzeyini artırmaktadır (β=0,09) (Tablo 8).

Sevgi, sadakat, katkı, profesyonel saygı ile MSİ internet kullanım etkinlikleri genel düzeyi arasında

TABLO 6: Lider-üye etkileşimi alt boyutlarına ait ortalamalar.

	n	Ortalama	SS	Minimum	Maksimum
Sevgi (algı)	148	3,15	1,18	1,00	5,00
Sadakat (algı)	148	2,95	1,09	1,00	5,00
Katkı (algı)	148	2,76	1,24	1,00	5,00
Profesyonel saygı (algı)	148	3,04	1,25	1,00	5,00
Lider üye etkileşimi genel (algı)	148	2,97	1,10	1,00	5,00

TABLO 7: İnternet kullanım etkinlikleri ile lider üye etkileşimi arasında korelasyon analizi sonuçları (n:148).

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
MSI dinlenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri	r değeri	1,00																
	p değeri	0,000																
MSI yıkıcı internet kullanım etkinlikleri	r değeri	0,79**	1,00															
	p değeri	0,000	0,000															
MSI kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri	r değeri	0,45**	0,50**	1,00														
	p değeri	0,000	0,000	0,000														
MSI belirsiz internet kullanım etkinlikleri	r değeri	0,54**	0,59**	0,79**	1,00													
	p değeri	0,000	0,000	0,000	0,000													
MSI internet kullanım etkinlikleri genel	r değeri	0,87**	0,94**	0,73**	0,76**	1,00												
	p değeri	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000												
MSD dinlenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri	r değeri	0,27**	0,21*	0,16*	0,20*	0,24**	1,00											
	p değeri	0,001	0,012	0,047	0,013	0,003	0,000											
MSD yıkıcı internet kullanım etkinlikleri	r değeri	0,08	0,18*	0,28**	0,29**	0,22**	0,64**	1,00										
	p değeri	0,357	0,028	0,001	0,000	0,008	0,000	0,000										
MSD kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri	r değeri	0,03	0,05	0,51**	0,43**	0,21*	0,49**	0,67**	1,00									
	p değeri	0,693	0,541	0,000	0,000	0,010	0,000	0,000	0,000									
MSD belirsiz internet kullanım etkinlikleri	r değeri	0,26**	0,26**	0,35**	0,40**	0,34**	0,36**	0,57**	0,62**	1,00								
	p değeri	0,001	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000								
MSD internet kullanım etkinlikleri genel	r değeri	0,14	0,19*	0,37**	0,37**	0,27**	0,77**	0,94**	0,83**	0,66**	1,00							
	p değeri	0,085	0,024	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000							
Eğilence dinlenme ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gereksinimler	r değeri	-0,11	-0,24**	-0,12	-0,15	-0,20*	-0,17*	-0,20*	-0,16	-0,03	-0,20*	1,00						
	p değeri	0,173	0,004	0,145	0,066	0,014	0,032	0,016	0,056	0,739	0,015	0,000						
Araştırma öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gereksinimler	r değeri	-0,05	-0,07	-0,17*	-0,15	-0,11	-0,04	-0,07	-0,19*	-0,00	-0,10	0,74**	1,00					
	p değeri	0,537	0,414	0,036	0,066	0,184	0,647	0,420	0,024	0,977	0,222	0,000	0,000					
Sevgi	r değeri	0,00	0,04	0,26**	0,25**	0,11	-0,09	-0,08	0,04	-0,01	-0,05	0,11	0,02	1,00				
	p değeri	0,985	0,628	0,001	0,002	0,170	0,297	0,340	0,645	0,860	0,517	0,180	0,771	0,000				
Sadakat	r değeri	0,07	0,13	0,33**	0,29**	0,20*	-0,14	-0,13	0,00	-0,01	-0,10	0,05	0,07	0,83**	1,00			
	p değeri	0,421	0,104	0,000	0,000	0,013	0,080	0,128	0,961	0,932	0,213	0,540	0,388	0,000	0,000			
Katkı	r değeri	0,07	0,15	0,32**	0,27**	0,21*	0,01	0,00	0,13	0,03	0,04	0,09	0,07	0,81**	0,75**	1,00		
	p değeri	0,406	0,072	0,000	0,001	0,011	0,942	0,991	0,118	0,682	0,598	0,263	0,407	0,000	0,000	0,000		
Profesyonel saygı	r değeri	0,06	0,06	0,22**	0,18*	0,12	-0,18*	-0,25**	-0,03	-0,04	-0,19*	0,23**	0,10	0,82**	0,79**	0,76**	1,00	
	p değeri	0,483	0,475	0,006	0,025	0,132	0,027	0,003	0,680	0,589	0,021	0,005	0,245	0,000	0,000	0,000	0,000	
Lider üye etkileşimi genel	r değeri	0,05	0,10	0,31**	0,27**	0,18*	-0,11	-0,12	0,04	-0,01	-0,08	0,13	0,07	0,94**	0,91**	0,91**	0,92**	1,00
	p değeri	0,522	0,212	0,000	0,001	0,033	0,185	0,138	0,646	0,914	0,321	0,102	0,390	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

*p<0,05

TABLO 8: Lider üye etkileşiminin mesai saatleri içinde internet kullanım etkinlikleri üzerine etkisi (n: 148).

		β	t değeri	p değeri	F	Model (p)	R2
MSİ internet kullanım etkinlikleri genel	Sabit	1,89	13,33	0,000	4,65	0,033	0,02
	Lider üye etkileşimi genel	0,09	2,16	0,033			
MSİ internet kullanım etkinlikleri genel	Sabit	1,91	13,19	0,000	3,02	0,020	0,08
	Sevgi	-0,15	-1,67	0,097			
	Sadakat	0,17	1,99	0,048			
	Katkı	0,14	2,03	0,044			
	Profesyonel saygı	-0,05	-0,69	0,492			
MSİ dinlenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri	Sabit	2,14	11,98	0,000	0,41	0,522	0,00
	Lider üye etkileşimi genel	0,04	0,64	0,522			
MSİ yıkıcı internet kullanım etkinlikleri	Sabit	1,95	12,00	0,000	1,57	0,212	0,00
	Lider üye etkileşimi genel	0,06	1,25	0,212			
MSİ kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri	Sabit	1,69	11,04	0,000	15,33	0,000	0,09
	Lider üye etkileşimi genel	0,19	3,91	0,000			
MSİ belirsiz internet kullanım etkinlikleri	Sabit	1,33	7,15	0,000	11,22	0,001	0,06
	Lider üye etkileşimi genel	0,20	3,35	0,001			

p< 0,05

ilişkinin belirlenmesi için uygulanan regresyon analizi istatistiksel yönden anlamlı bulunmuştur (F=3,02; p=0,020). MSİ internet kullanım etkinlikleri genel düzeyinin belirleyicisi olarak sevgi, sadakat, katkı, profesyonel saygı alt boyutları ile arasındaki ilişkinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu saptanmıştır (R²=0,08). Hemşirelerin algıladığı sadakat düzeyi MSİ internet kullanım etkinlikleri genel düzeyini artırdığı saptanmıştır (β=0,17). Hemşirelerin algıladığı katkı düzeyi MSİ internet kullanım etkinlikleri genel düzeyini artırmaktadır (β=0,14) (Tablo 8).

Lider üye etkileşimi genel düzeyi ile MSİ kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri arasındaki ilişkiyi saptamak için yapılan regresyon analizinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (F=15,33; p=0,000). MSİ kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri düzeyinin belirleyicisi olarak, lider üye etkileşimi genel değişkenleri ile ilişkinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu belirlenmiştir (R²=0,09). Hemşirelerin algıladığı lider üye etkileşimi genel düzeyi MSİ kişisel öğrenme amaçlı internet kullanım etkinlikleri düzeyini artırmaktadır (β=0,19) (Tablo 8).

Lider üye etkileşimi genel ile MSİ belirsiz internet kullanım etkinlikleri arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yapılan regresyon analizinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (F=11,22;

p=0,001). MSİ belirsiz internet kullanım etkinlikleri düzeyinin belirleyicisi olarak lider üye etkileşimi genel değişkenleri ile ilişkinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür (R²=0,06). Hemşirelerin algıladığı lider üye etkileşimi genel düzeyi MSİ belirsiz internet kullanım etkinlikleri düzeyini artırmaktadır (β=0,20) (Tablo 8).

TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı, hemşirelerde lider üye etkileşim düzeyinin sanal kaytarma davranışı üzerine etkisi olup olmadığını belirlemektir. Öncelikle; araştırmaya katılan hemşirelerin yarıdan fazlası (%53,4) ofiste kullandığı internet kaynağı kurumdan sağladığı ve hemşirelerin çoğunluğunun (%64,2) internet erişimini mobil cihazlar ile sağladığı belirlenmiştir (Tablo 2). Benzer şekilde Arslan ve Demir'in hemşireler üzerinde yaptığı araştırmada, hemşirelerin % 76,2'si cep telefonunu kullanarak internete bağlandıklarını tespit etmiştir.²¹ Dolayısıyla akıllı telefonların internete erişim imkânı sunması ve akıllı telefon kullanımının artması hemşireler arasında sanal kaytarma davranışının artmasına olanak sağlamaktadır.²¹ Nitekim farklı meslek gruplarında yapılan çalışmalarda, MSİ bilgi teknolojilerinin kullanım süreleri arttıkça kişisel amaçlı internet kullanım etkinliklerinin attığı da belirlenmiştir.^{22,23}

Araştırmada, hemşirelerin MSİ internet kullanım etkinlikleri düzeyi zayıf ($2,18 \pm 0,60$) olarak belirlenmiştir (Tablo 3). Benzer şekilde, Ürek ve ark.nın sağlık çalışanları üzerinde yapmış olduğu araştırmada, iş yerinde kişisel amaçlı internet kullanım ortalamaları zayıf olarak belirlenmiştir.⁸ Kaplan ve Ögüt'ün Konya'da sağlık çalışanı üzerinde yapmış olduğu araştırmada, sağlık çalışanlarının sanal kaytarma davranışı gösterme eğilimi düşük olduğu belirlenmiştir.¹¹ Hemşireler üzerinde yapılmış bir araştırmada ise hemşirelerin sanal kaytarma davranışı sergileme eğilimlerinin düşük olarak saptanmıştır.²¹ Araştırmada hemşirelerin MSİ eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçelerle internet kullanım düzeyi çok zayıf olarak belirlenmiştir ($1,51 \pm 0,37$) (Tablo 5). Eğlence amacıyla internet kullanım eylemleri çalışanın çalıştığı kurumun işleyişini ve görevlerinde gecikmeye neden olacağına dolayı kurumsal itibarı ve kurumun işleyişini riske atmaktadır.²⁴ Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu ise MSİ araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçelerle internet kullanım düzeyi çok zayıf ($1,46 \pm 0,38$) olarak saptanmıştır (Tablo 5). Araştırmalarda bu davranış türü hem çalışanın kişisel gelişimine katkı sağlamakta hem de çalışanın dinlence ve rahatlama aktivitesi olarak değerlendirilmektedir. Özellikle, bu davranış türünün çalışanın performansına pozitif yönde etki edeceği düşünülmektedir.¹⁶ Arslan ve Demir'in hemşirelerde yaptığı çalışmada, sanal kaytarma davranışı eğiliminin düşük düzeyde olduğunu belirlenmiştir. Bu durum, hemşirelerin yoğun çalışma saatlerine bağlı olabileceği gibi yönetimin internete erişimi önlemeye yönelik politika geliştirmeleri ile ilgili olabileceği ileri sürülmüştür.²¹ Ayrıca yapılmış bir çalışmada, sağlık kurumlarında hemşirelerin gelişmiş bilgi ve iletişim teknolojilerinin iş dışı amaçlarla yaygın şekilde kullanımı hastaların güvenliği ve refahı tehlikeye soktuğunu belirlenmiştir.² Özellikle İtepeleler ve Barış'ın çalışmasında, sağlık kurumlarından yöneticiler çalışanlarına hasta güvenliği uygulamalarına uyumu kolaylaştırmak için dönüşümcü liderlik yaklaşımını benimsemeleri gerektiği önerilmiştir.²⁵

Araştırmada, hemşirelerin algıladıkları lider-üye etkileşim düzeyi orta düzey olarak belirlenmiştir. Hemşirelerin alt boyutlar arasında en yüksek puanı sevgi ve sadakat alt boyutlarına, en düşük puanı ise

katkı ve profesyonel saygı boyutlarına verdikleri saptanmıştır. Benzer şekilde Özer'in bir kamu hastanesinde çalışan hemşireler üzerinde yapmış olduğu çalışmada, hemşirelerde lider-üye etkileşiminin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.²⁶

Araştırmada, lider üye etkileşimi düzeyi ile MSİ internet kullanım etkinlikleri arasında çok zayıf, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0,18$; $p=0,033$) (Tablo 7). Ayrıca yapılan ileri istatistiksel analiz sonucunda, lider üye etkileşimi MSİ internet kullanım etkinlikleri genel düzeyinin belirleyicisi olarak, lider üye etkileşimi arasındaki ilişkinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu saptanmıştır ($R^2=0,02$) (Tablo 8). Hemşirelerin algıladığı lider üye etkileşimi genel düzeyi MSİ internet kullanım etkinlikleri genel düzeyini artırdığı belirlenmiştir ($\beta=0,09$) (Tablo 8). de Lara ve ark.nın İspanyol bir devlet üniversitesindeki idari personeller üzerinde yapmış olduğu araştırmada, sanal kaytarma davranışı ile çalışanların algıladığı örgütsel kontrol, lidere yakınlık durumu ve cezalandırılma korkusu arasındaki ilişki incelenmiş ve sonuçta algılanan örgütsel kontrolün sanal kaytarmayı azalttığı ve resmî ceza korkusunun ise sanal kaytarmayı artırdığı belirlenmiştir.²⁷ Ayrıca yöneticilerin çalışanlara adaletli yaklaşım sergilemeleri MSİ internetin kötüye kullanımını azaltacağı belirtilmiştir.¹¹ Etrafta başka bir çalışma, arkadaşının varlığı ya da başkaları tarafından denetleniyor olmanın, internetin iş dışı amaçlarla kullanımını azaltacağı sonucuna ulaşılmıştır.¹³ Bu durum, özellikle çalışanların zamanlarının daha verimli kullanılmasını sağlamakta, performanslarını artırmaktadır.^{13,14}

SONUÇ

Bu çalışmanın sonucunda; sonucunda hemşirelerin algıladıkları lider üye etkileşimi ile sanal kaytarma davranışı arasında zayıf, pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Ancak yapılan ileri analizlerde ise hemşirelerde sanal kaytarma davranışının belirleyici olarak algılanan lider üye etkileşiminin açıklayıcılık gücünün zayıf olduğu görülmüştür. Bu nedenle hemşirelerde sanal kaytarma davranışını etkileyen diğer faktörlerin belirlenmesi ve çalışmanın daha büyük örneklem grubuyla, farklı hastane gruplarında çalışmaların yapılması önerilebilir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, her-

hangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Nefise Bahçecik, Cennet Çiriş Yıldız, Hasan Atar; **Tasarım:** Nefise Bahçecik, Cennet Çiriş Yıldız, Hasan Atar; **Denetleme/Danışmanlık:** Nefise Bahçecik, Cennet Çiriş Yıldız, Hasan Atar; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Nefise Bahçecik, Cennet Çiriş Yıldız, Hasan Atar, Evşan Arslan; **Analiz ve/veya Yorum:** Nefise Bahçecik, Cennet Çiriş Yıldız, Hasan Atar; **Kaynak Taraması:** Cennet Çiriş Yıldız, Hasan Atar; **Makalenin Yazımı:** Cennet Çiriş Yıldız; **Eleştirel İnceleme:** Nefise Bahçecik; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Cennet Çiriş Yıldız, Hasan Atar.

KAYNAKLAR

- Ömürbek N, Altın FG. Salık bilişim sistemlerinin uygulanmasına ilişkin bir araştırma: İzmir örneği [A study on healthcare information systems use in hospitals: the case of İzmir]. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2009;19:211-32. [Link]
- Din YKZE, Baddar FM. Nurses' cyberloafing and its relationship to procrastination and conscientiousness in Damanhour National Medical Institute. American Journal of Nursing Science. 2019;8(2):48-58. [Crossref]
- Askew K, Buckner JE, Taing MU, Ilie A, Bauer JA, Coovert MD. Explaining cyberloafing: the role of the theory of planned behavior. Computers In Human Behavior. 2014;36:510-9. [Crossref]
- Aydemir S, Korkmaz O, Erdoğan E. İş yaşamında sanal kaytarma: kamu ve özel hastane çalışanları üzerinde bir araştırma. [Cyberloafing in business life: a research on public and private hospital employees]. Sosyal Bilimler Metinleri. 2016;1:48-52. [Link]
- Firoz NM, Taghi R, Souckova J. E-mails in the Workplace: The electronic equivalent of 'DNA' Evidence. Journal of American Academy of Business. 2006;8:71-8. [Link]
- Beutel ME, Klein EM, Aufenanger S, Brähler E, Dreier M, Müller KW, et al. Procrastination, distress and life satisfaction across the age range—a German representative community study. PLoS One. 2016;11(2):e0148054. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Yıldız CÇ. Sağlık çalışanlarında sanal kaytarma. Hergüner G, Son O, editörler. İnovatif Spor ve Sağlık Yönetimi. İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları; 2019. p.42-64. [Link]
- Ürek D, Demir İB, Uğurluoğlu Ö. Sağlık çalışanlarının sanal kaytarma davranışlarının incelenmesi: bir üniversite hastanesi örneği. [Examining the cyberloafing behaviors of health professionals: a university hospital case]. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2017;18(2):135-48. [Crossref]
- Çobaner AA, Işık T. Hemşireler arasında sosyal medya kullanımının yarar ve risklerinin tıp etiği bağlamında tartışılması. [Discussing the benefits and risks of social media use among nurses in the context of medical ethics]. Türkiye Biyoetik Dergisi. 2014;1(1):137-48. [Crossref]
- Sepdiningtyas R, Santoso CB. The influence of leader-member exchange on individual performance: The roles of work engagement as a mediating variable and coworkers support as a moderating variable. Review of Integrative Business and Economics Research. 2017;6(4):285-305. [Link]
- Kaplan M, Ögüt A. Algılanan örgütsel adalet ile sanal kaytarma arasındaki ilişkinin analizi: hastane çalışanları örneği. [The relationship between perceived organizational justice and cyberloafing: the case of hospital employees]. İşletme Fakültesi Dergisi. 2012;13(1):1-13. [Link]
- Ürek D, Uğurluoğlu Ö. Sağlık çalışanlarının lider-üye etkileşim düzeylerinin çeşitli özellikler açısından değerlendirilmesi. [The evaluation of health professions' leader-member exchange levels in terms of various characteristics]. Sosyoekonomi. 2015;23(25):7-30. [Crossref]
- Örücü E, Yıldız H. İşyerinde kişisel internet ve teknoloji kullanımı: sanal kaytarma. [The personal internet and technology usage at the workplace: cyberslacking]. Ege Akademik Bakış. 2014;14(1):99-114. [Crossref]
- Köse S, Oral LV, Türesin H. İş yaşamında sosyal kolaylaştırma kavramı ve sanal kaytarma ile ilişkisi: araştırma görevlileri üzerinde bir araştırma. [Social facilitation concept in business life and it's relationship with cyberloafing: a research on research assistants]. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi. 2012;4(1):287-95. [Link]
- Young KS, Case CJ. Internet abuse in the workplace: new trends in risk management. Cyberpsychol Behav. 2004;7(1):105-11. [Crossref] [PubMed]
- Akca A. [Analysis Of Non-Work Related Internet Usage (Cyberloafing) Behaviours Of School Principals]. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. 2013.
- Anandarajan M, Devine M, Simmers CA. A multidimensional scaling approach to personal web usage in the workplace. In: Simmers C, ed. Personal Web Usage in the Workplace: A Guide to Effective Human Resources Management. 1st ed. Hershey, PA: Information Science Publishing; 2004. p.61-78. [Crossref]
- Baş T, Keskin N, Mert İS. Lider üye etkileşime (LÜE) modeli ve ölçme aracının türkçe'de geçerlik ve güvenilirlik analizi. [Leader member exchange (lmx) model and validity and reliability of its instrument in Turkish]. Ege Akademik Bakış. 2010;10(3):1013-9. [Crossref]
- Sümbüloğlu K, Sümbüloğlu V, (1993) : Biyoistatistik Ders Kitabı. Özdemir Yayıncılık. Ankara.
- Tabachnik BG, Fidell LS. Using Multivariate Statistics. 6th ed. Boston: Pearson; 2012. [Link]
- Arslan ET, Demir H. Sanal kaytarma: bir kamu kurumunda hemşireler üzerinde ampirik bir araştırma. [Cyberloafing: an empirical research on nurses in a public institution]. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2016;9(43):1626-37. [Crossref]

22. Ünal ÖF, Tekdemir S. Sanal kaytarma: bir kamu kurumunda ampirik bir araştırma. [Cyberloafing: an empirical research on nurses in a public institution]. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2015;20(2):95-118. [\[Link\]](#)
23. Özdem G, Demir A. Okul yöneticilerinde sanal kaytarma davranışı. [Cyber loafing behaviour of school administrators]. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2015;11(3):1029-42. [\[Crossref\]](#)
24. Anandarajan M, Simmers CA. Constructive and dysfunctional personal web usage in the workplace: mapping employee attitudes. İçinde Personal web usage in the workplace: A guide to effective human resources management. USA: Information Science Publishing; 2004. p.1-27. [\[Crossref\]](#)
25. İntepeler ŞS, Barış VK. Dönüşümcü ve etkileşimli liderizleyen ilişkilerinin hemşirelik ve sağlık hizmetlerine etkisi. [The effect of transformational and transactional leader-follower relationships on nursing and health services]. ACU Sağlık Bil Derg. 2018;9(2):97-104. [\[Link\]](#)
26. Özer Ö. Hemşirelerde lider-üye etkileşimi ve çalışan performansının incelenmesi. [Examination of leader-member exchange and employee performance of nurses]. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi. 2019;1(6):11-21. [\[Link\]](#)
27. de Lara PZM, Tacoronte DV, Ding JMT. Do Current anti-cyberloafing disciplinary practices have a replica in research findings? A study of the effects of coercive strategies on workplace internet misuse. Internet Research. 2006;16(4):450-67. [\[Crossref\]](#)